

Bacheloroppgave

Eksamen i BV3900, kandidat 873

Hva innebærer et godt foreldreskap?

Et kritisk blikk på rådende diskurser for foreldreskap, og hvordan disse preger barnevernets arbeid i møte med konkurrerende forståelser.

Kandidatnummer: 873

Emnekode: BV3900

Emnenavn: Bacheloroppgave med vitenskapsteori

Studieprogram: Bachelorstudium i barnevern

Antall sider: 20

Innleveringsfrist: 22.05.2023 kl. 12:00

Innhold

1. INNLEDNING	4
1.1 Introduksjon.....	4
1.2 Presentasjon av problemstilling.....	4
1.3 Avgrensninger og begrepsavklaringer	4
1.4 Bakgrunn for tema.....	5
1.5 Temaets barnevernfaglige relevans	6
1.6 Oppgavens oppbygning.....	7
2. METODE	7
2.1 Litteraturstudie som metode.....	7
2.2 Søkestrategier.....	8
2.3 Kriterier for valg av litteratur og kildekritikk.....	8
2.4 Presentasjon av sentral litteratur	8
3. TEORI	10
3.1 Makt i den moderne stat.....	10
3.2 Kunnskap og makt.....	10
3.3 Diskurs og diskursanalyse.....	10
4. PRESENTASJON AV SENTRAL KUNNSKAP	11
4.1 Endringer i syn på barn og barndom.....	11
4.1.1 Det selvrealiserende barnet.....	11
4.1.2 Rettighetsbarnet.....	12
4.1.3 Det sårbare barnet.....	12
4.2 Det gode foreldreskap	12
4.2.1 Barnesentrert foreldrepraksis.....	12
4.2.2 Intimisering av familien.....	13
4.2.3 Forhandlingsfamilien.....	13
4.2.4 Autoritet og kjærlighet.....	13
4.2.5 Vitenskapelig kunnskap om barn og barndom.....	14
4.3 Konkurrerende forståelser av foreldreskap	155
4.3.1 Foreldre som "hjernearkitekter"?.....	15
4.3.2 Manglende emosjonell kompetanse?.....	15
4.3.3 Autoritetsutøvelse og grensesetting.....	16

4.3.4 Egoistiske barn?.....	17
4.3.5 Rettighetsbarnet VS foreldreautoritet?.....	17
5. DISKUSJON	18
5.1 Hvilken plass har emosjoner i foreldreomsorgen?	18
5.2 Hva innebærer en god autoritetspraksis?.....	211
5.3 Rom for mangfold, eller mot en standardisering?	222
5.3.1 Hvilke perspektiv anvendes?.....	22
5.3.2 På vei mot en standardisering?.....	22
6. AVSLUTNING	233
LITTERATURLISTE	24

1. INNLEDNING

1.1 Introduksjon

I velferdsstudier blir Norge fremstilt som et pionerland på grunn av barnets sterke stilling i velferdsstaten, og barneombudet omtalte i 2009 Norge som «barnas land» hvor vi har «utviklet vernet om barn til det ypperste av hva som finnes i verden» (Hennum, 2015, s. 128). Samtidig har foreldreskap og oppdragelsespraksis er blitt et stridstema i det flerkulturelle Norge, og er en tematikk som vekker sterke følelser i offentligheten (Friberg, 2019, s. 5,10). Bufdirs statistikk viser en klar overrepresentasjon av foreldre med innvandrerbakgrunn som mottar hjelpetiltak, og en svak overrepresentasjon ved omsorgsovertakelser (Haugevik & Neumann, 2020, s. 7). Det debatteres stadig i fagmiljøer, samt nasjonale og internasjonale medier om hvorvidt det norske barnevernet er i stand til å ivareta minoritetsfamiliers særegne behov (Fylkesnes et al., 2015, s. 81). Internasjonalt blir Norge hardt kritisert for barnevernets praksis, og i 2016 oppstod det demonstrasjoner i 22 land under bannere som «stopp barnevernet» og «Norge stjeler barn!» (Haugevik & Neumann, 2020, s. 5). Kritikken har blitt forsterket gjennom en økning av saker i Den europeiske menneskerettsdomstolen i Strasbourg, og i 2019 var det hele 26 saker mot Norge under behandling (Haugevik & Neumann, 2020, s. 6).

Barnevernets praksis styres av sterke normative føringer for hvordan barns liv og fremtid bør være (Rugkåsa et al., 2017, s. 29). Hvem barn er, hva de trenger og hva de har rett til har endret seg i takt med moderniseringsprosessen det norske samfunnet har vært igjennom (Hennum, 2002, s. 66). Hva skjer når de «norske» føringene for en god oppvekst og «rett» oppdragelse møter konkurrerende syn? Hvilke diskurser ligger til grunn for barnevernets praksis, og hvordan kan dette forstås på andre måter?

1.2 Presentasjon av problemstilling

Følgende problemstilling forsøker å svare på disse spørsmålene:

Hva er sentrale kjennetegn ved diskurser og normer om foreldreskap i det norske majoritetssamfunnet, og hvilke konsekvenser kan oppstå i møte med konkurrerende forståelser om dette?

1.3 Avgrensninger og begrepsavklaringer

Oppgaven er en kritisk drøfting av de norske majoritetsdiskursene rundt foreldreskap. Jeg bruker konkurrerende syn, hovedsakelig fra minoritetsbefolkningen, for å belyse hvordan

foreldreskap kan forstås på flere måter. Majoritet og minoritet er to grupper som det i virkeligheten er umulig å generalisere. Jeg forsøker dermed ikke i denne oppgaven å male et helhetlig og heterogent bilde av verken minoritets- eller majoritetsbefolkningen i Norge. Basert på forskning og litteratur vil jeg likevel belyse det som fremstår som rådende diskurser blant majoriteten i Norge, og som også sammenfaller med barnevernets forståelser og praksis. Jeg løfter også kritiske stemmer fra fagfeltet for å få en kunnskapsbasert drøfting.

Utfordringene som tas opp i denne oppgaven knyttes spesifikt til barneverntjenestens arbeid i møte med foreldre. Det er samtidig ikke slik at «diskurser møter diskurser», men «mennesker som møter mennesker». Til tross for at barneverntjenesten representerer noen bestemte forståelsesmåter, vil likevel den enkelte barnevernsarbeider bringe med seg egne forståelsesmåter og verdier i møte med foreldrene. Dette gjelder også motsatt.

Jeg forstår diskurser som «kollektive forståelsesrammer» (Johannessen et al., 2018, s. 58). Diskursene definerer hva som er innenfor og utenfor den riktige forståelsesmåten, samt hvordan en kan og bør tenke innenfor den gitte diskursen. Disse forståelsene er ofte «tatt-for-gitt-sannheter» som preger hvordan vi forstår og tenker om ulike fenomen; i dette tilfelle foreldreskap og familieliv (Johannessen et al., 2018, s. 58-59). Dette er nært knyttet opp til begrepet normer, som gjerne blir delt inn i formelle og uformelle normer. Formelle normer er nedskrevne regler og lover, som barnevernloven. Uformelle normer er «delte forestillinger om hva man bør eller ikke bør gjøre» (Johannessen et al., 2018, s. 220).

Nicole Hennem definerer foreldreskap som «de kulturelle og sosiale forventningene knyttet til personer som får barn». Dette inkluderer både kulturelle normer og praksis, samt ideer om foreldreskap (Hennem, 2002, ss. 11–12). Ut fra dette kommer også «oppdragelsespraksiser», som er målet med oppdragelsen og måten en når det på (Hennem, 2002, s. 68).

1.4 Bakgrunn for tema

Min personlige interesse for temaet startet da jeg i 2016 tilbrakte tre måneder i Libanon hvor jeg blant annet jobbet på en skole for Syriske flyktningbarn. Under dette oppholdet fikk jeg innblikk i mye familievold, særlig fra far, og jeg opplevde ofte farsrollen som autoritær og hard. Samtidig etterlatte oppholdet meg en stor beundring over mange normer i familieliv

som jeg savner i det jeg stereotypisk oppfatter som en «norsk oppdragelse». I årene etter har jeg møtt mange ulike foreldrepraksiser, både blant minoritets- og majoritetsbefolkningen i Norge. Flere ganger har jeg kjent at mine egne normer og verdier for oppdragelse blir utfordret. Gjennom barnevernstudiet har vi fått ulike verktøy til å forstå og oppdage kulturforståelser, diskurser og maktubalanse mellom minoritet- og majoritetsbefolkningen. Dette økte min nysgjerrighet for tematikken ytterligere. Jeg begynte å stille meg selv spørsmål om hvilke diskurser om foreldreskap som er gjeldende i Norge i dag, og hvordan disse preger meg som barnevernspedagog. Jeg erkjenner at jeg er preget av å personlig kjenne mennesker fra andre land som har vokst opp i dysfunksjonelle familier preget av vold, autoritær underkastelse og mangel på omsorg. Samtidig har jeg fått en mindre generalisert forståelse av «de andre», samt utviklet en kritisk tilnærming til egne praksiser. Jeg håper denne oppgaven vil bidra til en større refleksjon rundt det som «tas for gitt», og dermed styrke fremtidig samarbeid med familier.

1.5 Temaets barnevernfaglige relevans

Spørsmål rundt oppdragspraksiser og familieliv står i sentrum av barnevernets arbeid. Dette reguleres av en rekke juridiske rammer. Barnevernet skal «bidra til at barn og unge får gode og trygge oppvekstvilkår», og «møtes med trygghet, kjærlighet og forståelse», jf. Barnevernloven (2021) §1-1 første ledd andre punktum, og andre ledd. Etter Barnevernloven (heretter Bvl) §1-3 «skal barnets beste være et grunnleggende hensyn» ved alle handlinger og avgjørelser som berører barn. I utgangspunktet har enhver «rett til respekt for sitt privatliv og familieliv», jf. Menneskerettskonvensjonen art. 8 første punkt, fortrinnsvis i egen familie, jf. Grunnloven §104 tredje ledd andre punktum. Ved bekymringer rundt barns omsorgssituasjon har barneverntjenesten likevel en lovbestemt plikt til å undersøke, og om nødvendig sette inn tiltak, jf. Bvl §2-2, (Bufdir, u.å).

Alt sosialt arbeid er verdibasert, noe som betyr at det baserer seg på normer som tar stilling til hva som er rett og galt, godt og vondt (Eide, 2016, s. 112). Innad i barneverntjenesten er det sterke normative føringer og tattfor-gittheter for hvordan barn og unges liv og fremtid bør være, noe som igjen får praktiske konsekvenser for barnevernets vurderinger og handlinger (Rugkåsa et al., 2017, s. 29). Hennes viser til at også foreldres egen forståelse av deres oppgave som foreldre i stor grad påvirkes av samfunnsinstitusjoner som skolen og barneverntjenesten (Hennes, 2002, s. 13). Naushad Ali Qureshis sier at «profesjonell

kompetanse i et mangfoldig samfunn rommer både kunnskap i å gjenkjenne andres verdigrunnlag og å kjenne sitt eget» (Rugkåsa & Eide, 2015, s. 79). Å ha en kritisk refleksjon over normer og diskurser som ligger bak barneverntjenestens arbeid er dermed helt sentralt, da barneverntjenesten er en institusjon som har betydelig makt og innflytelse over familiers liv.

Som nevnt innledningsvis er det en tydelig overrepresentasjon av minoritetsfamilier som mottar hjelpetiltak fra barnevernet (Haugevik & Neumann, 2020, s. 7). Minoritetsforeldre rapporterer om barnevernets manglende forståelse for verdiforskjeller i oppdragelse, og en utbredt mistillit til og frykt for barnevernet (Fylkesnes et al., 2015, s. 81). Barnevernet på sin side uttrykker at sakene med barn og unge med etnisk minoritetsbakgrunn er særlig vanskelige, og ulike oppdragelsesmodeller og familiemønstre er et av flere temaer som trekkes frem som problematiske (Otterstad, 2018, s. 79). I henhold til barnevernloven §1-9 er barnevernet forpliktet til å samarbeide med både barn og foreldre så langt det er mulig, samt behandle dem med respekt. Ettersom barnevernet representerer majoritetssamfunnet og har definisjonsmakt når det gjelder å vurdere hva som er normalt, er det viktig å være bevisst på ens egne og andres forståelsesrammer for å fremme et godt samarbeid.

1.6 Oppgavens oppbygning

Oppgaven inneholder seks kapitler. I kapittel 1 har jeg gitt en introduksjon til oppgavens tematikk og problemstilling, og hvorfor jeg ser denne som relevant i det barnevernfaglige arbeidet. I kapittel 2 introduserer jeg litteraturstudie som metode, og presenterer og begrunner de empiriske dataene jeg bruker i min oppgave. I kapittel 3 belyser jeg Foucaults maktperspektiv og diskurs som teoretiske verktøy jeg vil bruke for å analysere funnene i det empiriske materialet. Basert på denne litteraturen presenterer jeg i kapittel 4 sentrale normer og diskurser om foreldreskap i et majoritetsperspektiv, samt kritiske og konkurrerende forståelser av dette. I kapittel 5 drøfter jeg hvilke konsekvenser som kan oppstå i dette skjæringspunktet, med hovedvekt på barneverntjenestens arbeid med familier. I det siste kapittelet samler jeg trådene i en avslutning.

2. METODE

2.1 Litteraturstudie som metode

For å besvare min problemstilling har jeg valgt å bruke litteraturstudie som metode. En metode er fremgangsmåten en bruker for å løse problemer og komme frem til ny kunnskap

(Dalland, 2020, s. 53). I en litteraturstudie tar en utgangspunkt i eksisterende fagkunnskap, forskning og teori for å belyse kunnskapsstatusen innenfor et felt (Dalland, 2020, s. 199, 207). Dette utgjør den empiriske dataen i min oppgave. Jeg vil i det følgende beskrive hvordan jeg har gått frem for å finne og velge ut relevant litteratur for min oppgave.

2.2 Søkestrategier

Det finnes mye litteratur som omhandler foreldreskap og diskurser. Det har derfor vært viktig å gjøre noen tydelige begrensinger for å finne frem til litteratur som er relevant for min problemstilling. Jeg har hovedsakelig brukt «oria» som søkemotor, og de fleste funnene mine har kommet gjennom søk her. Jeg har også supplert med søk i «Idunn» og «google scholar». Jeg har gjort søk basert på ordene «foreldreskap», «foreldrepraksis», «oppdragelse», «minoritet», «majoritet», «diskurs» og «normer». Da jeg forsto at disse temaene kan være relevante innenfor mange fagfelt, la jeg også til «barnevern» i noen av søkene for å avgrense bredden. Jeg har også benyttet «snøballmetoden» og lett i referanselisten til litteratur med lignende tema som mitt eget. Gjennom studiet og samtale med veileder har jeg også blitt oppmerksom på noen relevante forfattere innen feltet, som Nicole Hennem, Marianne Rugkåsa og Per Lorentzen, og har derfor søkt spesifikt etter litteraturbidrag fra dem.

2.3 Kriterier for valg av litteratur og kildekritikk

Kildekritikk innebærer å vurdere og beskrive den litteraturen en har funnet, og å redegjøre for hvilke kriterier en har brukt når jeg valgte ut kildene (Dalland, 2020, s. 152). I mitt søk etter litteratur har jeg hovedsakelig stilt tre spørsmål: Er den relevant til å besvare problemstillingen min? Er dataen samlet inn på en pålitelig måte? Er den fremdeles aktuell? (Dalland, 2020, s. 62). Fordi jeg har ønsket å løfte foreldres egne stemmer, har jeg lett etter studier som har benyttet kvalitativ metode med intervju. Kvalitative intervju forsøker å forstå verden ut fra intervjupersonenes side, og gjennom dette skape mening og forståelse for både den intervjuede og andre i samme posisjon (Dalland, 2020, s. 68). Jeg vil i det følgende presentere de mest sentrale bidragene i oppgaven min, og redegjøre for dens kvalitet.

2.4 Presentasjon av sentral litteratur

NOVA-rapporten «*Et iaktatt foreldreskap*» (2019) av Ingrid Smette og Monika Grønli Rosten undersøker minoritetsforeldringers erfaringer med å oppdra barn i Norge. Den formidler

kunnskap om hvilke idealer og verdier minoritetsforeldre har for sitt foreldreskap, samt hvilke erfaringer de har i møte med barnevernet. Studien bygger på kvalitative intervjuer med 32 foreldre fra ulike etnisiteter og posisjoner i det norske samfunnet. Dette er en forskningsrapport med et grundig metodekapittel som har høy grad av gjennomsiktighet og etterprøvbarehet. Jeg har derfor valgt å inkludere den i min oppgave på grunn av dens relevans for min problemstilling, og fordi jeg har funnet svært få lignende litteratur som løfter minoritetsforeldres stemmer så tydelig.

Jon Horgen Friberg har skrevet boken «*Konflikt, fellesskap og forandring*» (2019) som utforsker foreldreskap og sosial kontroll blant innvandrende familier fra Pakistan, Somalia og Sri Lanka. Dette er en fagfelleurdert monografi, som innebærer at uavhengige fagpersoner har vurdert at den holder vitenskapelig standard (Dalland, 2020, s. 145). For å samle inn data har han anvendt en kvalitativ tilnærming som inkluderer både fokusgruppesamtaler og individuelle intervju. Han har gjennomført omfattende intervjuer med over 60 foreldre, der han har utforsket deres egne perspektiver på oppdragelse av barn i Norge.

Nicole Hennem sin doktorgradsavhandling «*kjærlighetens og autoritetens kulturelle koder*» (2002) undersøker hun hvordan det er å være mor og far for norsk middelklasseungdom i Norge. Gjennom dybdeintervjuer med tjue familier, samt kunnskap fra den franske kulturen, vitenskapelig kunnskapsproduksjon og samfunnsinstitusjoners syn på foreldreskap, beskriver hun norske oppdragsideal og dominerende kulturelle trekk. Til tross for dato har jeg valgt å bruke denne, da jeg på flere måter forstår denne som aktuell for dagens debatt. Hennem er anerkjent i feltet, og hennes arbeid i doktorgradsavhandlingen blir fremdeles referert til i nyere litteratur. Jeg opplever også at mye av hennes funn blir bekreftet i nyere forskning. Jeg er likevel oppmerksom på at den ikke nødvendigvis viser et representativt bilde for dagens situasjon, og supplerer med annen litteratur.

Jeg benytter også to andre litteraturbidrag fra Nicole Hennem; «*Mot en standardisering av voksenhet? Barn som redskap i statens disiplinering av voksne*» (2010) og «*Barnevernsbarn i ekspertisesamfunn: Tid for refleksjoner*» (2016). Førstnevnte er en fagfelleurdert artikkel hvor hun med utgangspunkt i Foucaults maktanalyse av moderne styring argumenterer for at det norske samfunnet i dag er på vei mot en standardisert forståelse av barn og voksne. «Barnevernsbarn i ekspertisesamfunn» et bokkapittel som belyser den sentrale plassen den

vitenskapelige ekspertisen rundt barn og oppvekst har fått. Den bidrar dermed til nyttig diskusjon i min drøfting.

I boken «Hjernen og barnevernet – en kritisk drøfting» (2021) gir Per Lorentzen en kritisk drøfting av hjerneforskningens innpass i faglitteraturen for barnevernsfeltet. Boken er utgitt av Universitetsforlaget, som er et akademisk forlag som utvikler og utgir faglitteratur av høy kvalitet. Lorentzen bidrar med nyttige diskusjoner rundt hvordan også foreldrerollen påvirkes av den dominerende kunnskapsproduksjonen.

3. TEORI

3.1 Makt i den moderne stat

Michael Foucaults maktperspektiv ifølge Mik-Meyer og Villadsen (2021) fått en uunngåelig betydning for forståelsen av hvordan makt utspiller seg i dagens moderne og liberale samfunn. Foucault beskriver makten staten utøver som en «skapende kraft som søker å foredle, dyrke og stimulere visse evner hos innbyggerne» (Mik-Meyer & Villadsen, 2021, s. 17). Maktutøvelsen handler altså om å påvirke frie individer, deres handlinger og deres selvoppfatning mot en bestemt norm, basert på deres «avvik». Disse normene, eller standardene for normalitet, er gjerne definert av moderne humanoria og samfunnsvitenskapene (Mik-Meyer & Villadsen, 2021, s. 20-21).

3.2 Kunnskap og makt

Foucaults analyser viser også sammenhengen mellom makt og kunnskap. Dette kommer til uttrykk gjennom hvilken kunnskap som anerkjennes og hva som gjøres til gjenstand for diskusjon (Lindboe, 2018, s. 182). Fordi den moderne statlige styringen baserer seg på vitenskapelig kunnskapsproduksjon, medfører dette en «uadskillelig forbindelse mellom styring og viten» (Hennum, 2010, s. 59; Mik-Meyer & Villadsen, 2021, s. 21). Foucault bruker begrepet «sannhetsregimer» for å beskrive et system av kunnskap som er produsert innenfor en fagdisiplin, og som regnes som «sann» i motsetning til motstridende kunnskap (Hennum, 2010, s. 60). Dette knyttes igjen opp mot hans teorier om diskurser.

3.2 Diskurs og diskursanalyse

Tanker om hva en god oppdragelse innebærer, og hva som er «sant» om barn, har endret seg i takt med samfunnet. Det finnes mange ulike versjoner av diskursanalyse som trekker kunnskap fra blant annet psykologi, språk- og samfunnsvitenskap og språkfilosofi. Jeg bygger

i all hovedsak på Lars Johannessen m.fl. (2018) sin fremstilling av diskursteori, som innebærer en enklere tilnærming til begrepet, men som likevel ivaretar det mest grunnleggende (Johannessen et al., 2018, s. 51). Oppgavens omfang tillater ikke en omfattende diskursanalyse, men jeg vil likevel bruke teori om diskurser som et verktøy til å analysere selvfølgeligheter innenfor fagfeltet knyttet til foreldreskap (Johannessen et al., 2018, s. 52).

Diskursanalyse innebærer en kritisk undersøkelse av språkbruk og erkjenner at språket ikke er en nøytral representasjon av virkeligheten, men at det finnes ulike måter å beskrive fenomener på (Johannessen et al., 2018, s. 52). Diskursteorien bruker begrepet "representasjon" for å beskrive hvordan fenomener fremstilles. Dette kan sammenlignes med kart og terreng, hvor kartet ikke er en fullstendig avspeiling av terrenget (Johannessen et al., 2018, s. 53). Et relevant eksempel til denne oppgaven kan være at en barnevernsarbeider beskriver en emosjonelt fraværende mor, mens det også kan beskrives som en hjemmeværende og overbelastet mor. Ofte kan en glemme at det vi hører er representasjoner, og vi danner oss noen selvfølgeligheter om fenomenet (Johannessen et al., 2018, s. 55).

I diskursanalyse er vi mer opptatt av kartet enn terrenget, og forsøker å forstå hvorfor en beskriver kartet som en gjør (Johannessen et al., 2018, s. 57). Det er disse kollektive bakenforliggende og ofte tatt-for-gitte forståelsene som kalles diskurser (Johannessen et al., 2018, s. 58). Diskursene definerer hva som er innenfor og utenfor den «riktige» forståelsesmåten, samt hvordan en kan og bør tenke innenfor den gitte diskursen. Diskursene påvirker også hvordan mennesker handler, og får dermed store samfunnsmessige konsekvenser (Johannessen et al., 2018, s. 61). Dette illustreres tydelig i barneverntjenesten, da de har betydelig makt og innflytelse over familiers liv.

4. PRESENTASJON AV SENTRAL KUNNSKAP

4.1 Endringer i syn på barn og barndom

4.1.1 *Det selvrealiserende barnet*

Hvem barn er, hva de trenger og hva de har rett til har endret seg i takt med moderniseringsprosessen det norske samfunnet har vært igjennom (Hennum, 2002, s. 66). Fra 1930-årene av var det psykologer og pedagoger som dominerte

oppdragelseslitteraturen, og kravene om at barn skulle være lydige og til nytte ble modifisert til å handle mer om at barnet «skal være seg selv» (Blom, 2004, s. 96). Barns følelsesmessige utvikling og behov kom i økende grad i fokus, samt en større anerkjennelse av at barn må få mulighet til å utfolde seg og gis større handlingsrom (Blom, 2004, s. 96). Der en før snakket om plikt og disiplin, har nå selvfølelse og selvrealisering fått en betydningsfull plass i barns oppvekst (Thuen, 2011, s. 212).

4.1.2 Rettighetsbarnet

Etter hvert fikk barn også status som rettssubjekt, hvor en anerkjenner barn som medborgere i samfunnet med egne rettigheter (Paulsen & Studsrød, 2019, s. 27). I tråd med ideen om det demokratiske mennesket ble det oppmuntret til å ta med barna på råd, slik at de skulle bli gitt mulighet til å ytre seg og utvikle seg (Blom, 2004, s. 95). Der en før så barn som passive og inkompetente, ser en nå barn som aktive, kompetente og eksperter på eget liv (Paulsen & Studsrød, 2019, ss. 26–27). Det er i dag et mål om å gjøre barn ansvarlige, rasjonelle, selvstyrte, selvstendige og selvdisiplinerte (Hennum, 2016, s. 3). Dette synet på barn i Skandinavia står i dag i en særstilling i både et historisk og globalt perspektiv, og da spesielt på grunn av den sterke vektleggingen av barn som selvstendige rettighetsbærere og aktører (Fylkesnes et al., 2015, s. 93).

4.1.3 Det sårbare barnet

Samtidig forstår en barn som sårbare og sensitive, og mottakelig for negativ påvirkning på atferd og utvikling (Askland & Sataøen, 2019, s. 16). Barn har behov for en forutsigbar og konsistent omsorg, og barnets hjerne og utvikling kan endres og skades av omsorgssvikt, stressfylte påkjenninger og traumeopplevelser (Askland & Sataøen, 2019, s. 17; Lorentzen, 2021, s. 33). Nicole Hennum omtaler dette som en diskurs om at barn «er i risiko», og barneverntjenesten utfører risikovurderinger for å forebygge og hindre at barn tar skade av sin oppvekstssituasjon (Hennum, 2016, s. 135).

4.2 Det gode foreldreskap

4.2.1 Barnesentrert foreldrepraksis

Foreldre har i dag en lovfestet plikt til å utøve foreldreansvaret ut ifra barnets interesser og behov, og barna har på sin side krav på omsorg og omtanke fra de som har dette foreldreansvaret, jf. Barneloven §30. Der loven før brukte «foreldremakt» og

«foreldremyndighet», er det nå endret til «foreldreansvar» for å legge fokus på foreldrenes plikter ovenfor barna (Thuen, 2011, s. 228). Det er en utbredt tankegang at barndommen skal være en «lykkelig og beskyttet fase i menneskers liv», og foreldre er opptatt av å legge til rette for dette (Hennum, 2002, s. 67,125). Den gode foreldrepraksisen innebærer altså å sette barna først, og de ideelle foreldre er «tilstedeværende, oppfinnsomme foreldre som kjæler og pludrer, lytter og snakker med barna» (Thuen, 2011, s. 222).

4.2.2 *Intimisering av familien*

I Norge hvor forsørgelse ofte blir tatt for gitt, handler foreldreskapet i større grad om å gi barna kjærlighet og emosjonell trygghet (Smette & Rosten, 2019, s. 28). Det å «ha et blikk for barnet sitt» hevder Hennum er det tydeligste tegnet på intimiseringen av forholdet mellom barn og foreldre. Dette innebærer blant annet en dyp emosjonell forståelse av barnets indre selv, og en generell kunnskap om barnets liv (Hennum, 2002, s. 165). Dette forutsetter et intenst samspill mellom partene, gjennom gjensidig lytting, prating og deling av tanker og følelser (Hennum, 2002, s. 166). Dette er også knyttet til å forstå utviklingstrinnet barnet er i, og hvilke emosjonelle og fysiske trekk som er vanlige i den spesifikke perioden. Dette er en normativ kunnskap som styrer hvorvidt foreldre forstår noe som normalt eller avvikende (Hennum, 2002, s. 168). Kjennetegn ved de intime familierelasjonene er kjærlighet, nærhet, fortrolighet, kjennskap, forståelse og omsorg (Hennum, 2004, s. 155).

4.2.3 *Forhandlingsfamilien*

I takt med at barnets posisjon har gått fra å være passiv til medvirkende, har «den demokratiske familien» vokst frem; også kalt «forhandlingsfamilien» (Hennum, 2002, s. 66). Forhandlingsfamilien er den familiemodellen som fremstilles til å være den mest egnede til å oppdra selvstendige barn som får mulighet til å medvirke i egne liv (Hennum, 2002, s. 70). Kjennetegn ved slike familier er at oppgavefordeling ikke er begrunnet i kjønn eller alder, og oppdragerrollen innebærer å forhandle med barna rundt forhold som arbeidsfordeling, planer, lommepenger og lignende (Blom, 2004, ss. 96–97; Hennum, 2002, s. 65).

4.2.4 *Autoritet og kjærlighet*

Nicole Hennum viser til at begrepene «kjærlighet» og «autoritet» er dominerende trekk som ligger til grunn for «norsk oppdragelse», og at disse etter hvert har fått et nytt innhold (Hennum, 2002, s. 13). En ønsket å løsrive seg fra den tradisjonelle og religiøse kulturen hvor

en «tukter den som en elsker», og «psy-fagene» har bidratt til nye retningslinjer for hvordan disse begrepene skulle utformes videre (Hennum, 2002, s. 49-50).

Kjærlighet fremstilles som «den følelsen nære og personlige relasjoner bygger på» og som selve «livsnerven i moderne relasjoner» (Hennum, 2002, s. 111). Det er ofte tatt for gitt hva denne kjærligheten til et barn faktisk innebærer, men det ligger likevel noen kulturelle koder til hva dette er når oppdragelsespraksiser skal vurderes. I Nicole Hennums avhandling fremstår mødrene som bærere av den kulturelt rette formen for kjærlighet; de skal gi sitt liv for barna sine, og barnas interesser skal gå foran egne. Denne kjærligheten blir ofte målt ut ifra sønnen eller datterens egen opplevelse av å være elsket, og vurderingskriteriet for kjærlighet settes dermed av mottakeren og lite av avsenderen (Hennum, 2002, s. 336).

Autoritet kan handle om å ha autoritet over andres tanker, ideer og tro, men også autoritet til å regulere handlinger og atferd ved hjelp av regler (Hennum, 2002, s. 225). Autoritet er posisjonsbasert i form av at foreldre har autoritet over barna sine i kraft av å være mor og far (Hennum, 2002, s. 337). Autoritetsutøvelsen blir derimot begrenset av kjærlighetsutøvelsen, samt den konstruksjonen av barn og ungdom som autonome og kompetente individer. Når grensesettingen og autoritetsutøvelsen kommer i konflikt med dette, viser Hennum til at foreldre velger kjærlighet fremfor autoritet (Hennum, 2002, s. 338). Hun argumenterer for at denne utviklingen kan forklares ut ifra kulturelle endringer, hvor følelser og intimitet har fått større betydning i relasjoner. Som følge av dette må autoriteten tilpasse seg disse endrede rammene (Hennum, 2002, s. 339).

4.2.5 Vitenskapelig kunnskap om barn og barndom

Den vitenskapelige ekspertisen rundt barn og barndom har fått en sentral plass, og vi har etter hvert fått mye ekspertkunnskap om barn og deres liv, samt forholdet mellom foreldre og barn (Hennum, 2016, ss. 131–132). Nicole Hennum hevder i likhet med flere at det er «noen disipliner som har lagt premissene for det rådende synet på barn i de vestlige land de siste femti årene» (Hennum, 2010, s. 7). Denne kunnskapen har hovedsakelig blitt produsert av «psy-profesjonene»; psykologer, psykiatere, pedagoger og lignende. Spesifikt kan en nevne utviklingspsykologi, tilknytningspsykologi og hjerneforskning, som også ofte er overlappende og deler kunnskap og perspektiver innenfor studiet av barns utvikling.

4.3 Konkurrerende forståelser av foreldreskap/kritiske stemmer til diskursene

4.3.1 Foreldre som «hjernearkitekter»?

Det er flere stemmer som stiller seg kritisk til bruken av vitenskapelig kunnskap om barn i dag. En av dem er psykologen Per Lorentzen, som beskriver hvordan hjerneforskningen har fått et ukritisk innpass i dagens faglitteratur, og er blitt en slags «høyere autoritet» (s.14). «Barnehjernerdiskursen» bruker kunnskap fra nevrofysiologisk vitenskap på en forenklet og ukritisk måte, og risikerer å redusere komplekse sosiale og miljømessige faktorer til enkle biologiske forklaringer. Dette inkluderer kunnskap fra utviklings- og tilknytningspsykologi. Denne kunnskapen er nå «tatt for gitt» og fungerer som etablerte fakta, som igjen brukes hyppig som grunnlag for å legitimere barnevernets vurderinger og inngripen i familier (Lorentzen, 2021, s. 12-14).

Dette får også store innvirkninger på hvordan foreldrerollen forventes å utøves. Foreldres plikter og ansvar har økt i takt med den økende kunnskapen om barn og ungdom (Hennum, 2002, s. 340). Per Lorentzen beskriver hvordan foreldre blir «hjernearkitekter», som må være oppmerksomme på hvordan deres handlinger påvirker barnets hjerneutvikling. Oppdragerrollen innebærer nå å finne riktig «hjerneføde» i svangerskapet, skape samspill som sikrer god synapsevekst, og sørge for at barnets stressnivå ikke blir for høyt (Lorentzen, 2021, s. 95,97). Han fremhever også kompleksiteten og individualiteten i menneskers liv og utvikling, og viser til at krevende omsorgssituasjoner ikke nødvendigvis er ensbetydende med psykologiske problemer i etterkant (Lorentzen, 2021, s. 13).

Hennum (2016) spør om det finnes grenser for denne ekspertisekunnskapen, og bruker Foucaults maktteorier til å vise hvordan disse kunnskapsregimene har resultert i en mer implisitt og skjult kontroll av familier (Hennum, 2016, s. 137). Hun viser også til at strukturelle og sosiale forklaringer, som f.eks. klasse, har måttet vike til fordel for psykologiske forklaringer av barn-foreldre-relasjonen. Disse forklaringsmodellene virker som et «trumfkort» i spørsmål om hva som forventes av foreldre og hva som forstås som akseptable nivåer av omsorg for barn (Hennum, 2016, s. 145).

4.3.2 Manglende emosjonell kompetanse?

I barneverntjenestens vurdering av foreldres foreldrekompetanse vektlegger en ofte deres evne til mentalisering (evnen til å ta barnets perspektiv) og emosjonell omsorgskompetanse, med basis i tilknytningspsykologiske perspektiver og begreper (Aarset & Bredal, 2018, s. 9).

Et gjennomgående funn er at barneverntjenesten har krevende forventninger til at foreldre med lav utdanning og sosioøkonomisk status, samt bakgrunn fra andre land, skal formidle seg verbalt på bestemte måter (Aarset & Bredal, 2018, s. 65).

I de senere årene har mediene løftet frem flere barnevernssaker hvor minoritetsforeldre har opplevd å få barna plassert utenfor hjemmet på grunn av «foreldrenes manglende adekvate emosjonelle kompetanse». På grunn av dette utgjorde foreldrene «en risiko for barnets utvikling» (Hennum, 2016, s. 146). Hennum (2016) argumenterer for at dette reflekterer den emosjonelle og relasjonelle vektleggingen i dagens forståelse av barneoppdragelse. Dette kan igjen kobles til hvordan emosjoner har fått en sentral rolle i rike samfunn, og at dette i stor grad representerer middelklassens verdier. Flere forskere mener det urimelig for staten å forvente at familier med lav inntekt skal kunne oppdra barna sine på en måte som staten anser som "riktig", når disse familiene ikke har de økonomiske, kulturelle eller sosiale ressursene som kreves for å gjøre dette (Hennum, 2016, s. 139).

Aarset og Bredal (2018) argumenterer for at diskusjonen rundt minoritetsforeldres emosjonelle omsorgskompetanse bør forstås og vurderes med større kultursensitivitet, og stiller seg kritisk til barnevernets forventning til foreldrenes verbale evne til å reflektere over barnas følelser og behov. Dette kan føre til at en overser andre både verbale og non-verbale uttrykk for omsorgskompetanse (Aarset & Bredal, 2018, s. 65).

4.3.3 *Autoritetsutøvelse og grensesetting*

Blant minoritetsforeldre kommer det frem en ambivalens når det gjelder autoritetsutøvelse i foreldrerollen. Flere foreldre beskriver at de selv hadde en streng oppvekst, hvor det ble forventet lydighet, og det var lite rom for diskusjon. Mange har valgt å ta avstand fra denne typen foreldremakt, og beskriver nå en foreldrestil som i større grad rommer lytting og diskusjon (Smette & Rosten, 2019, ss. 33–34). De forteller også om nye måter å vise kjærlighet til barn på, hvor involvering, fortrolighet og oppmerksomhet rundt barnas følelser er viktige elementer (Smette & Rosten, 2019, s. 44).

Samtidig formidlet likevel flere minoritetsforeldre at de ikke opplevde de «norske» grensesettingspraksisene som uproblematisk, og at metodene kan være lite effektive (Smette & Rosten, 2019, s. 41). Når en somalisk mor med inngående kjennskap til det

somaliske nettverket ble spurt om hva hun trodde foreldre fryktet mest, svarte hun «at barna ikke begynner å adlyde foreldrene» (Friberg, 2019, s. 48).

En polsk mor som mente at norske foreldre brukte altfor lite grensesetting i oppdragelsen uttrykte det slik;

Det er ikke noe som heter at et barn må gjøre noe fordi det må (her). Det er akkurat som et barn skal bestemme hva det har lyst til å gjøre. De (voksne) har ikke noen særlig innflytelse på det... Og disse barna – noen av dem, du kan ikke si at det gjelder alle – de er for det meste ulydige barn. Vi oppdrar barna våre ulikt måten de gjør det på her (Smette & Rosten, 2019, s. 38).

De forteller om et ønske om lydighet fra barna, og er opptatt av å ha regler og rammer rundt barna. En mor forteller at det er viktig at det er hun «som er den voksne», og at barna kan ha meninger og komme med forslag, men at hun som mor er ansvarlig og bestemmer (Smette & Rosten, 2019, s. 41).

4.3.4 Egoistiske barn?

Mange minoritetsforeldre mener også at «barna blir egoistiske av å bo i Norge». Dette ble blant annet begrunnet i mangelen på respekt overfor både foreldre og lærere. «De får masse goder, og de gir veldig lite tilbake» (Friberg, 2019, ss. 46–47). Dette knyttes også til en frykt for at barna skal miste solidaritetsfølelsen til storfamilien, og påvirkes for mye av det norske samfunnet som oppleves som normløst og egoistisk (Friberg, 2019, s. 45,56).

Du vet, i vår religion står det stor respekt for familien, stor respekt for lærer, stor respekt for naboer og sånt. Men i skolen ... De er ikke så veldig opptatt av det. De er opptatt av hva du liker best. Bare tenk på deg selv, vær opptatt av deg selv. Ikke bry deg om hva som skjer rundt med søsken, med familie og sånt. Men ok, man skal passe på seg selv, man skal sette pris på det, man skal tenke på seg selv (Friberg, 2019, s. 56).

4.3.5 Rettighetsbarnet VS foreldreautoritet?

Det sterke fokuset på barn som selvstendige, rettighetsbærende aktører gjør at barnet i dag har fått en mye sterkere posisjon i familien. Hennem beskriver hvordan familiestrukturen har endret seg fra en hierarkisk autoritetsutøvelse basert på kjønn og alder, til at individet ikke lenger er underordnet kollektivet som en familie representerer (Hennem, 2002, s. 63).

Fordi barn i dag har individuelle rettigheter har foreldre begrenset myndighet over sine barn, noe som også minker desto eldre barna blir (Hennum, 2002, s. 301). Hugh Cunningham kaller denne tydelige forskyvningen i maktbalansen mellom foreldre og barn for «foreldreautoritetens fall». Han går så langt som å si at foreldre følelsesmessig har blitt «sine barns slaver». Dette argumenterer han blant annet for ved å vise til framveksten av de juridiske selvstendighetsrettighetene for barn (Thuen, 2011, ss. 226–227).

En etnisk norsk mor beskriver det som et «sjokk» da hun ba barnevernet om hjelp med sin femten år gamle gutt på grunn av rusmisbruk, og oppdaget at hennes ansvar og ønsker ble begrenset i møte med sønnens rettigheter.

Og jeg har alltid trodd at jeg hadde ansvaret for ham til han var atten år, men jeg har jo ikke det. Ikke sånn ansvaret...jeg kan ikke bestemme hva han skal gjøre. Og da var jeg sint mange ganger med barnevernet altså. Men det er jo sånn reglene er, har jeg forstått nå. Så derfor var jeg fortvilt mange ganger (Hennum, 2002, s. 202).

5 DISKUSJON

I det følgende vil jeg nå bruke presentert teori og kunnskap for å drøfte min problemstilling; *Hva er sentrale kjennetegn ved diskurser og normer om foreldreskap i det norske majoritetssamfunnet, og hvilke utfordringer kan oppstå i møte med konkurrerende forståelser om dette?*

I den presenterte kunnskapen er det spesielt to tematikker som vekker min interesse; Hvilken plass har emosjoner i foreldreomsorgen, og hva innebærer en god foreldreautoritet? Jeg vil bruke disse spørsmålene som utgangspunkt for å belyse kontraster og nyanser, samt drøfte hvilke utfordringer som kan oppstå i skjæringspunktet mellom ulike diskurser og normer. Jeg avslutter drøftingen ved å spørre om det fremdeles er rom for mangfold i utøvelse av foreldreskapet, eller om vi er i ferd med å sivilisere foreldre inn i en universell standard basert på de majoritetsnorske føringene.

5.1 Hvilken plass har emosjoner i foreldreomsorgen?

Hvordan kjærlighet vises varierer historisk og kulturelt (Smette & Rosten, 2019, s. 69). Som jeg allerede har belyst har «intimfamilien» blitt en beskrivelse på hvordan foreldreomsorgen i dag kjennetegnes av kjærlighet, nærhet, fortrolighet, kjennskap, forståelse og omsorg (Hennum, 2004, s. 155). Denne evnen til å ta barnets perspektiv og gi emosjonell omsorg

viser seg å ha en sentral rolle i barnevernets vurdering av foreldrekompetanse. Mangel på slik emosjonell omsorg brukes som legitimeringsgrunnlag for barnevernets inngripen i familier (Aarset & Bredal, 2018, s. 9). Dette reiser en rekke spørsmål; hva innebærer egentlig emosjonell omsorgskompetanse? Er dette en universell og «riktig» måte å vise omsorg på, eller kan det også forstås og uttrykkes på andre måter?

Foucault belyser sammenhengen mellom kunnskap og makt. For at barnevernet skal kunne bidra til at «barn og unge får gode og trygge oppvekstvilkår», jf. Bvl §1-1 andre ledd, blir foreldres omsorgsevne vurdert. I dette ligger en makt til å definere hva som forstås som god og dårlig omsorg. En undersøkelse blant barnevernsarbeidere viste at de fleste vurderte begrepet «gode nok foreldre» basert på «foreldrenes evne til å gi barnet emosjonell omsorg», fremfor den fysiske omsorgen. Når de ble bedt om å begrunne hva som lå i dette, benyttet de ulike psykologiske faguttrykk (Aarset & Bredal, 2018, s. 53). Som tidligere belyst baserer barnevernets vurderinger seg i stor grad på teorier fra det juridiske, medisinske og psykologiske fagfeltet (Rugkåsa et al., 2017, s. 35). Slik kunnskap innenfor en spesifikk fagdisiplin kaller Foucault for «kunnskapsregimer». Disse gjenspeiler hvilken kunnskap som anerkjennes, og hva som gjøres til gjenstand for diskusjon (Lindboe, 2018, s. 182). Per Lorentzen er en av dem som påpeker hvordan denne vitenskapelige kunnskapen har blitt tatt imot med begeistring, men at fraværet av motforestillinger og problematiseringer er slående (Lorentzen, 2021, s. 17). Disse teoriene gjøres i liten grad til gjenstand for diskusjon, men fungerer i praksis ofte som det Hennum kaller et «trumfkort» (Henum, 2016, s. 145).

I lys av dette kan en stille spørsmål til om denne «majoritetsnorske» forståelsen av «emosjonell omsorg» påberoper seg å være «universell» og den «eneste riktige måten» å vise omsorg på? En slik tilnærming til familier vil kunne bidra til avmaktsfølelse i møte med erklærte sannheter, og nyanseringer og andre synspunkt står i fare for å bli ugyldiggjort. Dette vil også kunne svekke samarbeidet med foreldre, og dermed bygge under mistilliten og frykten flere foreldre, særlig i minoritetsbefolkningen, rapporterer om (Fylkesnes et al., 2015, s. 81). Samtidig skal barnets beste være «et grunnleggende hensyn», jf. Bvl §1-3, selv om dette vil kunne gå på bekostning av foreldrenes interesser. At barn har behov for å oppleve emosjonell tilstedeværelse og omsorg fra foreldre kan vanskelig argumenteres imot. Spørsmålet blir dermed hvordan denne omsorgen skal defineres, og hva som faller «innenfor» og «utenfor».

Dette kan konkretiseres gjennom barnevernets vurdering av "emosjonell omsorgskompetanse", som ofte involverer å bedømme foreldrenes evne til å se ting fra barnets perspektiv (Aarset & Bredal, 2018, s. 9). Dette går i tråd med de majoritetsnorske diskursene om «det gode foreldreskap», som innebærer å forstå og kjenne barnet sitt på en dyp og emosjonell måte. Aarset og Bredal (2018) formidler hvordan barneverntjenesten har krevende forventninger til at foreldre med lav utdanning og sosioøkonomisk status skal formidle seg verbalt på bestemte måter (Aarset & Bredal, 2018, s. 65). For minoritetsforeldre som har andre morsmål og mestrer norsk i ulik grad, vil dette være en ekstra utfordring i kommunikasjonen.

Stiller barneverntjenesten *for høye krav*? Intimiseringen av personlige relasjoner innebærer nye krav til hvordan kjærlighet skal uttrykkes for å anerkjennes som kjærlighet (Smette & Rosten, 2019, s. 29). Vil dermed formidling som skiller seg fra normen om et emosjonelt språk gjøre at kjærlighet og omsorg ikke blir anerkjent? Konsekvensen av å forvente et spesifikt språk, er at noen foreldregruppers språklige evner, samt kulturelle bakgrunner favoriseres. Dette kan også føre til at sosioøkonomiske faktorer og klasse ikke blir tatt i betraktning. Likevel, dersom foreldre i samtaler med barnevernet viser at de ikke evner å ta barnets perspektiv, er det nærliggende å tenke at dette heller ikke praktiseres på hjemmebane. Foreldre som ikke er oppmerksomme på barnets følelser og behov, vil heller ikke være i stand til å gi barnet den støtten det trenger. Faren for barneverntjenesten blir heller dersom mangelen på «riktig» språk gjør at foreldres omsorgsutøvelse og evne til å ta barnets perspektiv ikke blir anerkjent, da de ikke går i tråd med den «emosjonelle diskursen».

Mine litteraturbidrag diskuterer vurderingen av emosjonell omsorgskompetanse i lys av et minoritetsperspektiv. Denne sammenhengen krever derimot en nyansering. Flere minoritetsforeldre beskriver viktigheten av involvering, fortrolighet og oppmerksomhet rundt barnas følelser i barneoppdragelsen (Smette & Rosten, 2019, s. 44). Dette utfordrer oppfatningen om at "emosjonell omsorg" kun tilhører majoritetsdiskursen. Faren for generalisering og stereotypier er svært relevant i slike diskusjoner, noe som igjen er en viktig bevisstgjøring for barnevernsarbeidere som skal møte familier fra alle etnisiteter og samfunnslag.

5.2 Hva innebærer en god autoritetspraksis?

De majoritetsnorske føringene beskriver en foreldreautoritet som har ansvar for å sette grenser for barn, men som samtidig har fått et mer moderat uttrykk med årene. Autoriteten er fremdeles posisjonsbasert, og foreldre har autoritet over barn i kraft av å være foreldre (Hennum, 2002, s. 338). Dette gjenspeiles også hos minoritetsmoren som uttrykte at barna kunne komme med meninger og forslag, men at hun som voksen bestemmer (Smette & Rosten, 2019, s. 41). Imidlertid kan det oppstå uenigheter om hvordan balansen mellom foreldres autoritet og barnas medvirkning skal være. Når barnevernet veileder foreldre i tråd med majoritetsdiskursene, som vektlegger forhandling, lytting og barns utvikling som selvstendige individ, kan det oppstå utfordringer hvis foreldre har en forståelse av at disse diskursene fører til egoistiske og respektløse barn som ikke adlyder foreldrene sine. På sett og vis møtes to ulike diskurser, som på hver sin side står i fare for å ugyldiggjøre den andres argument. En god kommunikasjon som inkluderer en gjensidig åpenhet for den andres perspektiv, vil kunne få fram nyanser og bidra til å finne felles grunn.

Diskusjonen illustrerer hvordan «riktig» foreldreautoritet kan forstås på flere måter, også utover det som blir beskrevet i denne oppgaven. Slike «representasjoner», også kalt diskurser, er dermed ikke en nøytral fremstilling av virkeligheten, og diskursteorien problematiserer fremstillinger av virkeligheten med tanken om at «det kunne vært annerledes» (Johannessen et al., 2018, s. 51,52). Innen diskursanalysen er en opptatt av å undersøke hvorfor en beskriver fenomener slik en gjør (Johannessen et al., 2018, s. 57). Det er nyttig å huske på at Skandinavia skiller seg historisk og globalt ut ved sin sterke vektlegging av barn som selvstendige rettighetsbærere (Fylkesnes et al., 2015, s. 93). Dette kan forstås på flere måter. På den ene siden kan Norge ses som en foregangsnaasjon som sikrer trygg beskyttelse for barn, og som gir et eksempel til etterfølgelse. Dette kan samtidig forstås som et behov for ydmykhet og kritisk refleksjon over hvorvidt denne forståelsen legitimerer intensjonen om å sivilisere andre inn i samme forståelse og praksis. Hvilken holdning en inntar vil også få konsekvenser for hvordan barnevernsarbeidere møter foreldre som mener at barna deres blir egoistiske og ulydige dersom de lytter til barnevernets veiledning. Vil barnevernsarbeideren anerkjenne verdiene som ligger til grunn for deres omsorgspraksis, og være åpen for å se nyanser og alternative forståelser? Eller vil disse

viskes ut da dette er «utenfor» den rådende diskursen om hvordan riktig autoritet skal utøves?

Likevel kan heller ikke foreldres forståelser ugyldiggjøre barneverntjenestens vurderinger. Marianne Rugkåsa påpeker at det de siste årene har vært en økende aksept for forskjellighet, og de positive aspektene ved kulturelt mangfold har fått større oppmerksomhet (Rugkåsa et al., 2017, s. 87). Dette kan imidlertid ikke gå på bekostning av barnevernets tydelige mandat om å sikre at barn og unge ikke lever under vilkår som kan skade deres helse og utvikling, jf. Bvl §1-1. Dette illustrerer de komplekse avveiningene barnevernet står overfor når det gjelder å vurdere barns behov, samtidig som de så langt som mulig opprettholder et konstruktivt samarbeid med foreldrene gjennom å respektere og ta hensyn til deres forståelser og perspektiver.

5.3 Rom for mangfold, eller mot en standardisering?

5.3.1 Hvilke perspektiv anvendes?

Det blir tydelig at de forskjellige teoretiske perspektivene en anvender vil påvirke hvordan man oppfatter en situasjon og vurderer foreldrenes omsorgsevne. Tilknytningspsykologien vil kanskje se en mor med manglende evne til mentalisering, mens nevrovitenskapen ser et barn med risiko for underutvikling i hjernen. Ut ifra et klasseperspektiv kan man se en mor i økonomisk vanskelige omstendigheter som er under press. Samme situasjon kan med andre ord forstås på svært ulike måter avhengig av hvilke teoretiske tilnærminger og diskurser man analyserer gjennom.

5.3.2 På vei mot en standardisering?

Nicole Hennem stiller et interessant spørsmål; «er samfunnet i ferd med å utvikle standardiserte barn og standardiserte voksne med utgangspunkt i kunnskap om barn som speiler middelklassens verdier og levesett, uten at dette blir problematisert?» (Hennem, 2010, s. 70). Hun argumenterer for at rettighetsperspektivet på barn, samt «psyforståelsene» brukes som en ny form for disiplinering av samfunnet som har som mål å skape en spesifikk, men likevel universell standard for barndom og voksenhet (Hennem, 2010, s. 71). Er det rom for mangfold i det norske samfunnet når det gjelder foreldrepraksiser? Er det rimelig å forvente at alle foreldre skal uttrykke kjærlighet i tråd med diskursen om kjærlighet og emosjonell omsorg? I hvor stor grad skal foreldre kunne kreve lydighet og respekt fra sine barn, uten at dette oppfattes som skadelig for barna? Og

er det rom for diskusjon og nyanser når det kommer til vitenskapelig produsert kunnskap om barn og foreldre?

Kunnskapen som er belyst i oppgaven viser hvordan barneverntjenesten i stor grad vurderer omsorgskompetanse og foreldreautoritet innenfor en majoritetsnorsk ramme for hvordan dette utøves på en «riktig» måte. På grunn av barnevernets definisjonsmakt og påvirkning på familier, har tjenesten et særegent ansvar når normalitetsgrenser konstrueres og opprettholdes (Rugkåsa et al., 2017, s. 46). Drøftingen antyder at rammene for hvordan omsorg og autoritet utøves kan fremstå som smal, og at en da står i fare for å bygge under et standardisert og universelt ideal som ikke rommer mangfoldet i befolkningen. Slike påpekninger kan imidlertid bidra til større bevissthet rundt dette, og dermed styrke barnevernets praksisutøvelse.

6 AVSLUTNING

Så hva innebærer egentlig et godt foreldreskap? Svaret viser seg å være både historisk, kulturelt og politisk betinget. For at barnevernet skal kunne sikre at barn og unge ikke lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, må de gjennom vurderinger definere og konkretisere hva dette «gode foreldreskapet» er og ikke er. Denne oppgaven har belyst noen av diskursene og normene som ligger bak barneverntjenestens forståelse av dette, samt løftet kritiske stemmer til disse. Faren med diskurser er at disse ofte blir «tattforgitte» sannheter det ikke stilles spørsmål til. Drøftingen utforsker hvilke konsekvenser som kan oppstå når ulike diskurser møtes, og viser blant annet hvordan foreldre kan oppleve avmakt, og bli vurdert på urimelig grunnlag dersom barnevernsarbeidere ikke er bevisst sine egne forståelsesrammer. Dersom barneverntjenesten ugyldiggjør syn som faller utenfor diskursen, kan dette hindre et godt samarbeid, og gå på bekostning av en helhetlig vurdering. Jeg avslutter drøftingen med å antyde en tendens av at barneverntjenesten står i fare for å sivilisere befolkningen inn i en standardisert og universell form for utøvelse av foreldreskap som ikke rommer mangfoldet og kompleksiteten i samfunnet.

Barnevernets arbeid er som vist mangfoldig og innebærer krevende avveininger. Ydmykhet og kritisk refleksjon rundt egen praksis er dermed sentralt for å utføre et forsvarlig arbeid, samtidig som barnevernets mandat om å sikre tilfredsstillende oppvekstvilkår for barn og unge ivaretas.

LITTERATURLISTE

- Askland, L., & Sataøen, S. O. (2019). *Utviklingspsykologiske perspektiv på barns oppvekst* (4. utg.). Gyldendal Akademisk.
- Barnevernsloven. (2021). *Lov om barnevern* (LOV-2021-06-18-97). Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2021-06-18-97?q=barnevernloven>
- Blom, K. (2004). *Norsk barndom gjennom 150 år: En innføring*. Fagbokforlaget.
- Bufdir. (u.å.). *Hva gjør barnevernet?* Hentet 17. mai 2023 fra <https://www.bufdir.no/barnevern/hva-gjor-barnevernet/>
- Dalland, O. (2020). *Metode og oppgaveskriving* (7. utgave). Gyldendal Akademisk.
- Eide, S. B. (2016). Sosialt arbeid—Et normativt fag. I R. Kroken & O. J. Madsen (Red.), *Forvaltning av makt og moral i velferdsstaten—Fra sosialt arbeid til «arbeid med deg selv?»* (1. utg.). Gyldendal Akademisk.
- Friberg, J. H. (2019). *Konflikt, fellesskap og forandring: Foreldreskap og sosial kontroll i innvandrede familier fra Pakistan, Somalia og Sri Lanka*. Cappelen Damm Akademisk.
- Fylkesnes, M. K., Iversen, A. C., Bjørknes, R., & Nygren, L. (2015). Frykten for barnevernet. En undersøkelse av etniske minoritetsforeldres oppfatninger. *Universitetsforlaget*, 92(2), 80–96.
- Haugevik, K., & Neumann, C. B. (2020). Staten, barnevernet og utenrikspolitikken: – Fra indre anliggende til internasjonal konfliktsone. *Nytt Norsk Tidsskrift*, 37(1), 5–18. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-3053-2020-01-02>
- Hennum, N. (2002). *Kjærlighetens og autoritetens kulturelle koder: Om å være mor og far for norsk ungdom*. Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA).
- Hennum, N. (2004). Å formidle seg selv som kjærlig mor og far i en norsk kontekst. *Fokus på familien*, 32(3), 147–156. <https://doi.org/10.18261/ISSN0807-7487-2004-03-02>

Hennum, N. (2010). *Mot en standardisering av voksenhet? Barn som redskap i statens disiplinering av voksne*. 40(1–2), 57–75.

Hennum, N. (2015). Makten i barnet. *Universitetsforlaget*, 125–138.

Hennum, N. (2016). Barnevernsbarn i ekspertisesamfunn: Tid for refleksjoner. I R. Kroken & O. J. Madsen (Red.), *Forvaltning av makt og moral i velferdsstaten: Fra sosialt arbeid til «arbeid med deg selv»?* (1. utg.). Gyldendal Akademisk.

Johannessen, L. E. F., Rafoss, T. W., & Rasmussen, E. B. (2018). *Hvordan bruke teori?: Nyttige verktøy i kvalitativ analyse* (1. utgave). Universitetsforlag.

Lindboe, I. M. (2018). Profesjoners etiske utfordringer i et flerkulturelt samfunn. I A. M. Otterstad (Red.), *Profesjonsutøvelse og kulturelt mangfold—Fra utviklt til innsikt*. Universitetsforlaget.

Lorentzen, P. (2021). *Hjernen og barnevernet: En kritisk drøfting*. Universitetsforlaget.

Mik-Meyer, N., & Villadsen, K. (2021). *Magtens former: Sociologiske perspektiver på statens møde med borgeren* (1. udgave). Hans Reitzel.

Paulsen, V., & Studsrød, I. (2019). Barnet i sentrum for barnevernspedagogens yrkesutøvelse. I I. Kvaran, K. Mevik, I. Studsrød, & V. Paulsen (Red.), *Barnevernspedagog—En grunnbok*. Universitetsforlaget.

Rugkåsa, M., & Eide, K. (2015). Barnevern i et minoritetsperspektiv. *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 92(2), 78–79.

Rugkåsa, M., Ylvisaker, S., & Eide, K. (2017). *Barnevern i et minoritetsperspektiv: Sosialt arbeid med barn og familier*. Gyldendal akademisk.

Smette, I., & Rosten, M. G. (2019). *Et iaktatt foreldreskap Om å være foreldre og minoritet i Norge* (Nr. 3). Velferdsforskningsinstituttet NOVA.

Kandidatnummer: 873

Thuen, H. (2011). *Om barnet: Oppdragelse, opplæring og omsorg gjennom historien*.

Abstrakt.

Aarset, M. F., & Bredal, A. (2018). *Omsorgsovertakelser og etniske minoriteter. En gjennomgang av saker i fylkesnemnda* (NOVA rapport 5/2018). Oslo Metropolitan University - OsloMet: NOVA.